

„OKOS FALU, OKOS TÉRSÉG” PROGRAM FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEI EGY – A RENDSZERVÁLTÁS ÓTA UGYANAZON KÖZÖSSÉGÉRT DOLGOZÓ – KISTELEPÜLÉSI POLGÁRMESTER SZEMÉVEL

DICSŐ LÁSZLÓ¹, VARGA PÉTER²

Abstract

Alsómocsolád észak baranyai zsáktelepülés, lakossága 1970 óta 600 főről 300 alá csökkent, de nem adta fel. Az elmúlt évtizedekben új utakat keresett a népesség csökkenés megállítására, megfordítására. Maximálisan felhasználta az uniós források lehetőségeit, több mint 50 pályázat keretében több mint 2,5 milliárd forint értékben valósított meg fejlesztéseket. 2016-tól a Jövő szövő műhely keretében helyi és külsős gondolkodók bevonásával programot indítottak a lehetséges forgatókönyvek összeállítására. Megoldást a falusi élet komfortosságának növelésében és értékeinek megőrzésében, valamint a térségi együttműködésben találták meg a lakhatás, a szolgáltatások, a jövedelem szerzés és a közösség területén.

A négy terület fejlesztését a helyi igényeken alapuló okos megoldásokkal tervezik. A vidéki táguló térben, csökkenő népesség és meglévő közösségek mellett az okos megoldások nyújtanak lehetőséget a szolgáltatások hatékony működtetéséhez, a lakhatás minőségének növeléséhez, a jövedelemszerzéshez és közösségek megerősítéséhez.

Development possibilities of „Smart city, smart region” program from the point of view of a Mayor from a small village, who is working for the same community since the change of regime

Alsómocsolád northern Baranya-sack landing, its population has been reduced from 600 to less than 300 people since 1970, but has not given up. In recent decades, it has been looking for new ways to stop and reverse the decline in population. It has made the most of EU resources, and in more than 50 competition it made more than 2.5 billion forints. From 2016, a program of local and external thinkers was launched in the Future Weaving Workshop to compile possible scenarios. The solution has been found in the field of housing, services, income and community in order to increase the comfort and preserve the values of village life, as well as in regional cooperation. The four areas are being developed with smart solutions based on local needs. In rural sprawl, in addition to dwindling population and existing communities, smart solutions provide the opportunity to efficiently operate services, improve housing quality, earn income and strengthen communities.

¹ Több mint negyedszázada annak, hogy a mezőgazdasági repülő-gépvezetést a polgármesteri székre cserélte. Ezzel együtt a gépészmérnöki oklevelet megsokszorozta más humán végzettségekkel. Ez idő alatt több nemzetközi díjat is nyert Alsómocsolád. Polgármestereként azért dolgozik, hogy Alsómocsolád a XXI. század kihívásaira válaszolni tudó, élhető kistelepülés maradjon. Számára polgármesternek lenni, életforma. Hiszi, hogy egy közösség csak úgy lehet sikeres, ha határozott elképzelése van a jövőjéről. Egyik igen fontos feladata, hogy a lakossággal együtt megalkotott jövőkép megvalósításán dolgozva megismerje, elfogadja és alkalmazza valamennyi számunkra hasznos technológiát. Munkássága révén Alsómocsolád az első olyan SMART település, ami Brüsszeli mércével is láthatóvá vált 2019-ben.

² A Millefolium Stratégia Kft. ügyvezetője, 20 éves vezetői tanácsadói tapasztalattal rendelkezik elsősorban a közigazgatás területén. Jelentős tanácsadói, szervezetfejlesztési, stratégiakészítési projekteken vett részt tanácsadóként, szakmai vezetőként. Ezek közül digitális területen kiemelkedik az első hazai agrár B2B portál, az eCom Phare projekt, az eKözigazgatás 2006 és 2010 stratégia és a Virtuális Munkaerőpiaci Portál. Az elmúlt években a Digitális Jólét Program keretében vezette Magyarország Digitális Agrár Stratégiájának összeállítását. Az alsómocsoládi önkormányzat és a TÖOSZ Innovatív Önkormányzatok Klubja felkérésére bekapcsolódott a hazai „Okos Falu, Okos Térség” vidékfejlesztési módszertan kialakításába és a Magyar Falu Program előkészítésébe.

Alsómocsolád egy Baranya megye északi csücskében található település. A három szomszédos megyeszékhelytől (Pécs, Kaposvár, Szekszárd) nagyjából azonos távolságra (~50 km) fekszik. Keletről dombok és nyugatról tavak határolják. A faluban nincs átmenő forgalom, a Dombóvár és Bonyhád közötti összekötő út egy hét km hosszú, 2013-ban felújított bekötőúton érhető el.

A település tömegközlekedéshez való hozzáférése korlátozott; a busz csak reggel, kora és késő délután érkezik, míg hétvégre egyáltalán nincs buszközlekedés. A falunak a szomszédos Mágocssal van közös vasútállomása.

Az 1960-as évek óta folyamatosan csökken a lakosság száma. Az 1970-es években még nagyjából 600 fős lakosságra mára 300 alá csökkent. Ennek a fő oka a fiatalabb generációk folyamatos elvándorlása a nagyobb városok felé, valamint a születések alacsony száma.

Az 1990-es években megtartott helyhatósági választásokat követően egy önálló polgármesteri hivatal jött létre, amely a falu életében fontos mérföldkőnek számít.

Az 2000-es évek elejétől a falu több mint 50 pályázatot nyert el és valósított meg több mint 2,5 milliárd forint értékben a következő témákban:

- helyi gazdaságfejlesztés (helyi fizetőeszköz bevezetése, vállalkozói támogatások);
- emberi erőforrások és kultúra (például: teleház, fiatalok célzó programok);
- infrastruktúra (villany, gáz, szélessávú internet, napelemek, egészségház);
- társadalomfejlesztés (mélyszegénységben élők felzárkóztatása, környezet- és egészségtudatosság);
- turizmus (diákszálló, planetárium, interaktív tárház);
- helyi szolgáltatások fejlesztése;
- innovatív idősellátás (bentlakásos idősok otthona, nap-pali ellátás, konyha).

A fejlesztések bár sokat hoztattak a helyi életminőség javításához, azonban nem állították meg a népesség szám csökkenését. A település önkormányzat 2014-ben indította el a Jövő-szövő műhelyt.

A Jövő-szövő műhely célja a lakosság fogyásának megállítása, visszafordítása, a helyi erőforrásokra építve, külső – a település működésének napi problémáival nem megkötözött – gondolatok, ötletek, kreativitás bevonásával.

A Jövő-szövő műhely munkájába sokan bekapcsolódtak, rövidebb, hosszabb időre, hoztatték gondolataikat, kérdéseiket, kételkedésüket, vagy vitatva az addig elhangzottakat. A részvétel mellett többen konkrét lehetőségeket nyitottak meg a település és a térség számára. A munka során a gondolatok és a résztvevők egymásra is hatottak, alakultak a vélemények, kapcsolatok jöttek létre, mélyültek el. A műhelymunka sorozat három lehetséges forgatókönyvet állított össze:

- „Élő falu” forgatókönyv az életminőség javítása – amely egyrészt a helyi lakosság helyben maradását, vagy az elköltözötték visszatérését támogatja, másrészt lehetőség biztosít új betelepülők letelepedésére.
- Külső jövedelemmel rendelkezők letelepítése – amely a külső jövedelemmel rendelkezőket célozza meg, a számukra fontos életminőségi körülmény változtatásával, valamint célzott marketinggel.

– Önellátásra törekvők letelepítése – amely az önellátásra törekvőket célozza meg, a számukra fontos életminőségi körülmény változtatásával, valamint célzott marketinggel.

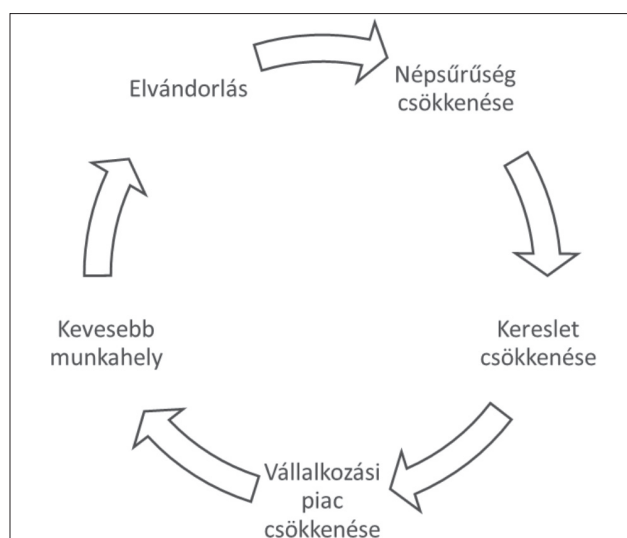
Az elemzés kapcsán a résztvevők az „Élő falu” forgatókönyvet emelték ki elsődlegesen megvalósíthatónak, amelyhez a külső jövedelemmel rendelkezők letelepítése című forgatókönyv csatlakozhat. Az önellátásra törekvők letelepítése című forgatókönyv környezeti erőforrás megőrzését tartalmazó részei pedig horizontálisan épülhetnek be a projektekbe. A résztvevők megállapodtak benne, hogy teljes önellátásra törekvő közösségek letelepítése a helyi lakosok részére túl nagy változást indukálna. Azonban az élelem és energia területén több olyan megoldás is rendelkezésre áll, amelyek az „Élő falu” és a külső jövedelemmel rendelkezők forgatókönyv projektjeiben is alkalmazhatók.

A forgatókönyvek mellett a Jövő-szövő műhely résztvevői két fontos megállapítást is tettek:

1. Mindhárom forgatókönyv sikerességének alapja a település komfortossága, amelynek hiánya ösztönzi fiatalok elvándorlását és a gátolja a betelepülést.
2. A szükséges komfort a kis falvak esetében település szinten nem biztosítható. A települések együttműködésével, térségi szinten van lehetőség az életkörülmények minőségének valós növelésére.

Ahogy Alsómocsoládra, úgy a hazai vidék túlnyomó részére és sok uniós térségre is jellemző a népsűrűség folyamatos csökkenése. A statisztikák alapján ezek a folyamatok több évtizede kezdődtek el, de a közelmúltban jelentősen felgyorsultak. A népsűrűség csökkenése, csökkenti a helyi keresletet a szolgáltatások, kereskedelem és gazdaság területein. Ezért szűkül a helyi gazdaság, így kevesebb munkavállóra lesz szükség, ami növeli az elvándorlást. A népesség csökkenés így közvetlenül hozzájárul a települések komfortjának csökkenéséhez.

A térségekben az elvándorlás mellett magas az idős lakosság aránya is, ezért a népsűrűség további csökkenése előre jelezhető, amennyiben valamilyen jelentős változás nem következik be.

1. ábra

Vidéki térségek jellemző társadalmi és gazdasági folyamatai

Az elmúlt évek gazdasági növekedését több vidéki térségben az elvándorlás miatt kialakult megfelelő kompetenciával rendelkező munkaerő hiánya gátolta, így a folyamat nem fordult vissza, illetve nem állt le, hanem csak lefékeződött.

A negatív demográfiai folyamatok megállítása és megfordítása kapcsán a település és térség szolgáltatásainak meghatározásakor kiemelten figyelembe kell venni az alábbi célcsoportokat és azok igényeit:

- A legnagyobb célcsoport az idősek (60+). Az idősek sokszor családjuktól távol élnek, többségük rendelkezik a megélhetéséhez szükséges alapjövedelmmel, azonban a kor előrehaladásával egyre több tevékenységben szorulnak segítségre (orvosi ellátás, lakás fenntartás, bevásárlás, házi gondozás, szállítás). A vidéki térségek korfája alapján a következő 15-20 évben jelnetős erőforrást fog igényelni az ellátásuk, életkörülményeik biztosítása. Az ellátás biztosítására meglévő jövedelmük, piaci alapon nem elegendő.
- Középkorúak (40-60), a teherviselő korosztály, akik jövedelmükkel támogatják mind az időseket, mind a fiatalokat és fiatal felnőtteket. Ennek a korosztálynak a szükséges jövedelem megszerzése mellett legnagyobb kihívás az időgazdálkodás, az időt rabló tevékenységek leépítése. A térségben munkavállalóként, vállalkozóként, közalkalmazottként és családfenntartóként vannak jelen. A középkorúak közül sokan, térségenként eltérő mértékben a jövedelem biztosítása érdekében külföldön vállalnak munkát, nagyobb részt ideiglenesen. A célcsoporttal kapcsolatban fontos a helyben megszerezhető jövedelem növelése, az élethosszig tartó tanulás motivációjának és lehetőségének biztosításával a munkaerő piaci helyzetük javítása.
- Fiatalok és fiatal felnőttek. A célcsoport jelenti a térség jövőjét, így kiemelt cél a helyben tartásuk, illetve a tanulmányok után vissza vonzásuk. A célcsoporttal kapcsolatban prioritás a digitális technológiához való hozzáférés, használat, a kapcsolatos ismeretek, kompetenciák és a tapasztalok megszerzésének lehetősége. A lakóhely választásukhoz is közvetlenül hozzájárul a térség digitalizációjának helyzete.

Mindhárom célcsoport esetében elvárás az életkörülmények megfelelő színvonala.

A lakossági célcsoportok mellett fontos szempont a jövedelmet biztosító vidéki gazdaság áttekintése is:

- Az agrárgazdaság hatékonysága jelentős tartalékokkal rendelkezik, amelyek felszabadításában a digitalizációnak nagy szerepe lehet³. A digitális megoldások elterjesztéséhez szükséges a termelők attitűd váltása.
- A szolgáltatásokat működtető vállalkozások tekintetében is jellemző a digitális lemaradás, az online és digitális eszközök és szolgáltatások integrálása területén (pl. online kereskedelem, kommunikáció, ügyfélkezelés, beszerzés). A szolgáltatások területén kiemelt terület a turizmus, ahol az online jelenlét és a digitális technológiák használata a piacon való jelenlét alap elvárása.

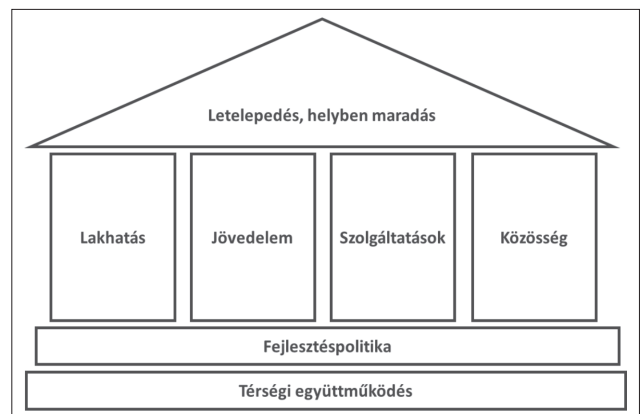
- Termelő vállalkozások esetében kiemelt jelentőségű a hatékonyság növekedés, amelyben jelentős a nemzetközi lemaradásunk. A vállalkozások nincsenek felkészülve az Ipar 4.0 által alkalmazott digitális fejlesztésekre.
- A vállalkozások a menedzsment területén általában nem alkalmazzák a digitális technológiákat, az ügyfélkezelés, az adminisztráció, az online ügyintézés, valamint a döntéshozatal területén.

A mezőgazdaság technológiai és szerkezeti változása, valamint az ipar koncentrációja következtében az elmúlt évtizedekben a falvak helyzete és funkciója jelentősen megváltozott. A helyi mezőgazdasági funkciók helyett jelenleg a lakhatás, az életminőség biztosítása a helyi közösség, a társadalmi hálózatok és a térségi gazdaság fejlesztése lett a fő feladatuk.

A kialakult településszerkezet életben tartása csak akkor lehetséges, ha megtaláljuk falvaink új funkcióját, lehetőséget biztosítunk az ott élőknek, hogy lakóhelyük környékén munkát találjanak, a mai kornak megfelelő szolgáltatásokat könnyen elérjék. A lakosság életminősége közvetlenül kapcsolódik az elérhető közszolgáltatásokhoz és azok minőségéhez.

A lakossági és a vállalkozói visszajelzések alapján a helyi közszolgáltatásokra szükségszerű lakosságmegtartó és helyi gazdaságfejlesztést támogató eszközként tekinteni és mindezeket keresztül fontos tényező a helyi versenyképesség tekintetében.

A különböző típusú együttműködéseknek jelentős szerepe van az egyes közszolgáltatások optimális feladatellátás-szervezési léptékének kialakításában, fenntartásában, illetve a megfelelő méretű szolgáltatási egységek működtetésében. Szükséges a térségi szintű együttműködés, a koordináció az érintett kormányzati szereplők és az önkormányzatok között.

2. ábra

A vidék komfortosságát biztosító fejlesztési területek⁴

Az alsómocsoládi tapasztalatok alapján megfogalmaztuk a vidék komfortosságát biztosító fejlesztési területeket az alábbiak szerint.

³ Forrás: Magyarország Digitális Agrár Stratégiája.

⁴ TÖOSZ Magyar Falvak Program 1.2 verzió 5. o. [http://töosz.hu/uploads/hirek%20dokumentumai/modern_falvak_program_töosz_v1%202%20\(2\).pdf](http://töosz.hu/uploads/hirek%20dokumentumai/modern_falvak_program_töosz_v1%202%20(2).pdf) Letöltve: 2019.06.30.

A komfortos vidék elérését két horizontális alappillére támaszkodó négy vertikális pillér támogatja:

- **Lakhatás biztosítása a betelepülők és a helyben maradók részére** – A megfelelő mennyiségű, minőségű és költségű lakhatási lehetőség elérhetősége.
- **Jövedelem biztosítása** – A helyben maradáshoz és letelepedéshez a térségben megfelelő jövedelemszerzési lehetőségre van szükség az iparban és szolgáltató szektorban. Csak megfelelő vásárlóerővel rendelkező helyi lakosság esetében van reális esélye a mikrovállalkozások fejlesztésének. Térségi gazdaságfejlesztés keretében szükséges vállalkozások letelepedésének ösztönzése és a helyi mikrovállalkozások fejlesztése. A vállalkozások letelepedésének és működésének feltétele a képzett, motivált, kompetenciával rendelkező munkaerő, valamint a helyi, térségen belüli közlekedés megoldása. A helyi mikro és kisvállalkozások fejlesztése a helyi fogyasztói piac, vásárlóerő növekedésére épülhet, amelyhez megfelelő támogatási rendszer szükséges.
- **Térségben elérhető köz- és piaci szolgáltatások** – A letelepedést lehetővé tevő, megfelelő színvonalú életminőséghez magas minőségű, elérhető köz- és egyéb szolgáltatásokra van szükség a térségben: oktatási, egészségügyi, szociális szolgáltatások, valamint kereskedelmi, szolgáltatási, szórakozási, kikapcsolódási, sportolási lehetőségek. A szolgáltatások eléréséhez közösségi közlekedésre van szükség a térségben.
- **Aktív helyi közösségek** – A falu értékeihez tartoznak az aktív helyi közösségek. A helyben maradásnál, valamint a falvakban történő letelepedés során támaszkodni lehet a helyi identitásra, a civil szerveződésekre, a szomszédság hálóra, a kötődést erősítő szerepekre, melyet tovább ösztönözhet a falusi civil kezdeményezések kiemelt támogatása, a polgármesterek képzése, a gyerek és ifjúsági önkormányzatok létrehozásának és működésének támogatása.
- **Térségi fejlesztések** – A helyben maradást, letelepedést szolgáló fejlesztések (lakhatás, gazdaság és szolgáltatás fejlesztés, közösségfejlesztés) komplex beavatkozást igényelnek, amelyek jelentősen eltérhetnek az egyes térségekben. Javasolt a meglévő programok átalakítása, integrált komplex programok kialakítása a térség igényei, erőforrásai, a települések nagyságai és más térségi mutatók alapján.
- **Térségi együttműködés** – A különböző típusú együttműködéseknek jelentős szerepe van az egyes közszolgáltatások optimális feladatellátás-szervezési léptékének kialakításában, fenntartásában, illetve a megfelelő méretű szolgáltatási egységek működtetésében. A minőségi, versenyképes közszolgáltatások biztosítását a lakosság és a vállalkozások részére a települések nagy része önállóan nem tudja biztosítani. Szükséges a térségi szintű együttműködés, a koordináció az érintett kormányzati szereplők és az önkormányzatok között.

A fejlesztési területek közül a digitális megoldások több helyen is alkalmazhatóak.

Közösségfejlesztés

- A területen belül a legfontosabb a helyi lakosság, vállalkozások, szervezetek közötti kommunikáció fejlesztése. A kommunikáció erősíti a helyi identitást, a bizalmat, megalapozza a helyi vélemények, igények összegyűjtését, ezzel csökkentik a fejlesztések kockázatát. Az identitás erősítése kapcsán a belső kommunikáció mellett a térség, település online láthatósága is kiemelt terület.
- A közösségfejlesztés területén a digitalizáció lehetőség a kommunikáció erősítésére, amely a megalapozza a települési közösségek együttműködését, valamint a térségi együttműködések.
- A kétoldalú, irányított kommunikáció alkalmas a vélemények összegyűjtésére, a megfelelő digitális megoldások alkalmazásával.
- A helyi identitás a helyi történelem, népszokások, családi krónikák, a környezet ismeretén alapszik, fő eszköze lehet a „story telling”, amely segít az adatok, információk, ismeretek terjesztésében, fennmaradásában.
- A szomszédi kapcsolatok, szívességi kapcsolatok jelzik a közösség valódi működését a hétköznapiak során.
- A település és térség online láthatósága több célt is szolgál, egyrészt a helyi identitást erősíti, másrészt a térségi együttműködést, harmadrészt pedig a gazdasági befektetéseket.

Jövedelemszerzés

- A digitális megoldások egyrészt a meglévő ágazatok hatékonyságának növelését támogatják (például: agrártermelés, turizmus, ipar, szolgáltatások), másrészt új jövedelmi források elérését teszik lehetővé (például: sharing economy, távmunka). A térségben élők jövedelméhez a piac bővítéséhez, illetve a befektetők vonzásához közvetlenül járul hozzá a térség, település online láthatósága, marketingje.
- A felmérések alapján a hazai mikro, kis és közép vállalkozások csak igen kis mértékben alkalmazzák az Ipar 4.0 technológiai, szervezési, folyamat fejlesztési megoldásait hatékonyságuk növelésében.
- A Mezőgazdaság 4.0 megoldásait az Ipar 4.0-hoz hasonlóan kevés vállalkozás alkalmazza.
- A meglévő vállalkozások digitális fejlesztése mellett új jövedelmi csatornák is rendelkezésre állnak a vidék lakosainak megfelelő felkészültség mellett.
- A „*sharing economy*” (közösségi gazdaság) a meglévő erőforrások megosztásán alapszik.
- A turizmus területén az utazók többsége már az internet segítségével, turisztikai portálok használatával állítja össze az utazási tervét.

Szolgáltatások

- A települési, térségi szolgáltatások fejlesztése kapcsán számos terület (például: közlekedés, köz- és piaci szolgáltatások minősége és elérése, idősök ellátása, logisztika).
- A szolgáltatások közül kiemelkedik a közösségi közlekedés minőségének fejlesztése, a helyi igények alapján.
- Az idősgondozásban sok digitális eszköz érhető el, amelyek biztonságot, szükség esetén orvosi ellenőrzést, kényelmet tudnak nyújtani az otthonukban lévő idős embereknek.
- Az e-közigazgatás területén a központi közigazgatás és az önkormányzatok ügyei is intézhetők online felületeken, továbbá az agrár ágazat támogatásokkal kapcsolatos ügyintézési is internetek intézhetők.
- A biztonság területén a digitális megoldások több területen is lehetőséget kínálnak.
- Sok kistelepülésen gond a kiskereskedelem hiánya. Az online kereskedelem és a működéshez szükséges logisztikai szolgáltatások növelhetik a település komfortját.

Az okos fejlesztések meghatározás kapcsán kézenfekvő, hogy az okos falu esetében az okos városokra jellemző fejlesztések alkalmazhatók. Azonban az alsómocsoládi, valamint a térségi tapasztalatok alapján szükséges az okos falu és okos város fejlesztések lehatárolása. Az okos városok esetében a trend a gyorsan növekvő lakosság szám, a szűkülő tér és a közösségek hiánya. Az okos falvakra ezzel ellentétben a csökkenő lakosság, a bővülő tér és a közösségek megléte jellemző. Az ellentétes trendek jelentősen drágítják a szolgáltatások költségeit és csökkentik a hatékonyságát. Az eltérő társadal-

mi és gazdasági folyamatok miatt az okos térség igényei jelentősen eltérnek a városi igényektől.

A tájegység északi részén öt település Alsómocsolád, Bikal, Mágocs, Mekényes, Nagyhajmás önkormányzatai, intézményei vállalkozói és civil szervezetei együttgondolkodásából jött létre az Észak Hegyháti Mikrotérségi Unió 2014 őszén.

A Mikrotérségi Unió létrehozásának célja volt az is, hogy

az uniót alkotó települések mindegyike megtalálja azt, ami a település erőssége. Ha mindegyik településen az kap hangsúlyt, amiben az adott település kiemelkedő, akkor az együttműködés során a résztvevők nem egymás riválisai, hanem egymás tevékenységének kiegészítői, s ez által segítői és felemelői. Úgy hisszük, hogy csak ilyen összehangolt, tudatos és kitartó tevékenység képes eredményeket hozni, s ez által fejlődést generálni, mely a térség felemelkedéséhez vezethet.

Az Észak Hegyháti Mikrotérségi Unió rendelkezik elfogadott stratégiával és jövőképpel: „A helyi gazdaság bázisára építő, élhető, fejlődő, lehetőségeket biztosító mikro térség az Észak-Hegyháton, amely épít az itt élők tudására, számít a fi-

Okos város		Okos térség, falu	
Emberek <ul style="list-style-type: none"> • Befogadás, integráció • Iskolázottság, képzettség • kreativitás 		Közösség <ul style="list-style-type: none"> • Kommunikáció • Befogadás, integráció • Identitás, együttműködés 	
Életkörülmények, életminőség <ul style="list-style-type: none"> • Jólét • Biztonság • Egészségi állapot 		Szolgáltatások <ul style="list-style-type: none"> • Oktatás, kultúra, művelődés • Egészségügy • Közművek, hulladék kezelés • Biztonság • Szállítás, fuvarozás • Közösségi közlekedés • Műszaki infrastruktúra • Piaci szolgáltatások (pl: élelmiszer, iparcikk kereskedelem) • Közigazgatás (e-közigazgatás) • Idősgondozás 	
Kormányzás, közigazgatás <ul style="list-style-type: none"> • Oktatás, kultúra, művelődés • egészségügy • Közművek, hulladék kezelés 			
Mobilitás, közlekedés <ul style="list-style-type: none"> • Szállítás, fuvarozás • Multimodális elérhetőség • Műszaki infrastruktúra 			
Gazdaság <ul style="list-style-type: none"> • E-gazdaság, innováció • Termelékenység, hatékonyság • Helyi és globális összeköttetések 		Jövedelem <ul style="list-style-type: none"> • Sharing economy • Termelékenység, hatékonyság • Helyi és globális összeköttetések 	
Környezet <ul style="list-style-type: none"> • Okos épületek • Távlatos erőforrás-gazdálkodás • Klímabarát város 			

3. ábra

Digitális megoldások alkalmazási területei – Kapcsolat az okos város fejlesztéssel

atalokra, és az idősök tapasztalatára, vonzása a hagyományban és az innovációban, a megőrzött táji értékekben és a legmodernebb technológiákban, de leginkább az emberben rejlik.”

Az együttműködő önkormányzatok polgármesterei 2018. október 10-én kinyilvánították azon szándékukat, hogy létrehozzák Magyarországon az első „Okos térség”-et:

„Alsómocsolád, Bikal, Mágocs, Mekényes, Nagyhajmás települések Önkormányzatai, gazdasági szereplői, intézményi, és civil szervezetei 2014 márciusában elhatározták, hogy együttműködésük eredményeként kidolgoznak egy, az 5 település szinergikus fejlődését lehetővé tevő közös fejlesztési programot, amelynek megvalósítására új típusú együttműködési rendszert hoznak létre.

Ebből az elhatározásból született a 2014. június 18-án azt Észak Hegyháti Mikrotérségi Unió mely célul tűzte ki, hogy a mikrotérségen belül hosszú távú és megalapozott önkormányzati-, vállalati-, intézményi-, szervezeti együttműködést alakít ki, koordinálja a közreműködők törekvéseinek összehangolását, elősegíti a térség közös értékeire, és egyedi képességeire épülő együttműködését.

Az együttműködés új fejezethez érkezett. Az együttműködő önkormányzatok polgármesterei 2018. október 10-én kinyilvánították azon szándékukat, hogy létrehozzák Magyarországon az első »Okos térséget«.

A kezdeményezés lényege a közreműködő települések közösségi erőforrások összekapcsolása információs technológiai vívmányokkal. A megvalósulás hozadéka, hogy határokat bont a vidékiek számára sokszor nehezen átlátható modern nagyvárosi világ, és a falusi életmód között. Eszközei révén segíti a demográfiai egyensúly kialakulását, a korábbi elöregedési és népességcsökkenési trendek pozitív irányba fordítását.

A vidéki környezetben élőket felruhazza azzal a tudással, melynek révén a fejlesztéseket és az új technológiai vívmányokat valóban kezelni tudják. Az »Okos térség« olyan nyitott, együttműködő, és befogadó közösség, mely megmutatja a vidéki élet valódi értékeit és magasabb szinten újratemti a vidéki életformát.

Az »Okos térség« kényelmessé teszi a vidéki életet, időt, pénzt és feladatot spórol meg az ott élőknek, csökkenti a távolságokat, növeli a lehetőségeket és ésszerűbbé teszi a meglévő erőforrások felhasználást.”

Az Észak-Hegyháti Mikrotérségi Unió több területen idította el okos megoldások tervezését. Az egyes területek a he-

lyi lakosság igényeire alapulnak. Figyelembe veszik a „látens”, vagyis meg nem fogalmazott igényeket is. A fejlesztések első lépésben az igények felmérését, rögzítését tartalmazza, nem elvárás, hogy az igényeket megfogalmazó érintettek a konkrét okos megoldást specifikálják. A specifikációt és a fejlesztést szakemberek végzik el.

HazaTér⁵ (Szolgáltatás)

A HazaTér interaktív közösségi közlekedés-támogató rendszer segítségével a tömeg-, egyéni- és közösségi közlekedés térségi összehangolása valósul meg, mely biztosítja a szolgáltatások és munkahelyek szélesebb körű elérhetőségét, optimalizálja a Falubuszok kihasználtságát és összehangoltabbá, fenntarthatóbbá és költséghatékonyabbá teszi a térségi közlekedést, emeli az utazási élményt és szélesebb körűvé teszi az információs csatornák innovatív használatát.

A HazaTér használatával egymásra találnak azok a térségi lakosok, akik autójuk szabad kapacitását ellenszolgáltatás nélkül felajánlanák és azok, akik ezen szabad kapacitást ellenszolgáltatás nélkül igénybe vennék, az alapcél elérésén túl fejlesztve a térség közösségét, erősítve a térségi identitást és a népességmegtartó erőt, csökkentve a közlekedés környezeti terhelését. A honlap és a rendszer igénybevétele ingyenes. A fenntartási költségeket Alsómocsolád Község Önkormányzata saját költségvetése terhére biztosítja.

Térségi eBusz szolgáltatás (Szolgáltatás)

A jövedelem, a szolgáltatások és közösség területén is kiemelten fontos, hogy a helyi lakosság eljusson a szolgáltatásokat nyújtó szervezetekig, a munkahelyre és a közösségi eseményekre.

A térségi lakosok részére rendelkezésre álló közlekedési lehetőségek:

- Saját személygépkocsi, amely biztosítja a saját igényeknek megfelelő közlekedést. A térségben az országos átlag alatti a személygépkocsi ellátottság. A lakosság ingázáshoz, a szolgáltatások eléréséhez, az óvodás, iskolás korcsoport szállításához.
- Községi közlekedés, amely több település esetében jelentősen korlátozza a helyi lakosság utazását. A térségben vannak települések, amelyekben hétvégén nincs elérhető községi közlekedési szolgáltatás. A koordináció megyei és országos szinten történik. Térségi közösségi közlekedési eszközpark jelenleg nem áll rendelkezésre.
- Falubusz szolgáltatás, amely elsősorban az idősebb lakosok és az óvodás, iskolás korcsoport részére nyújt szolgáltatásokat. A falubusz koordinációja település szinten történik.
- Vállalkozások által üzemeltetett „munkás járatok”, amelyet a nagyobb vállalkozások finanszíroznak. A járatok nem csak térségből szállítják a munkavállalókat. A jára-

⁵ <http://hazater.hu>.

toknak nincs koordinációja, a vállalkozások igényeihez igazodik.

- Saját kerékpárok, amelyek kisebb távolságok áthidalására alkalmasak.

A térségben az országos átlagnál (34%) magasabb, 45,68% volt az ingázók aránya 2011-ben, 581 fő. Közülük a járásközpontokban 182 fő ingázott. A járásközpontok közül Dombóvárra utaztak naponta a legtöbben (92 fő), a majd Pécsre (26 fő), Sásdra (15 fő), Komlóra (13 fő).

A Térségi eBusz szolgáltatás célja a szolgáltatásokkal nem rendelkező települések hátrányainak mérséklése, az életminőség és a közszolgáltatások elérhetőségének javítása, az alapvető szociális szolgáltatások fejlesztésének segítése, a települési funkciók bővítése, a közösség fejlesztése, valamint az ifjúság vidékhez való kötődésének erősítése (fejlesztéspolitikai tekintetben hozzájárulás a területi különbségek mérsékléséhez).

Bűnmegelőzési mobil és web kliens (Szolgáltatás)

A térség célja, hogy az Észak-Hegyháton a bűncselekmények száma csökkenő tendenciáját fenntartsa, a lakosság biztonságérzetét fokozza. Ehhez a közbiztonság valamennyi szereplőjének hatékonyabb összefogására van szükség a deviáns magatartások, jogsértő jelenségek alapos elemzése, a megfelelő következtetések levonása, s azt követően a célok és feladatok helyes meghatározása, majd végrehajtása érdekében. Az önmagában nagyon pozitív – de nem elégséges –, ha mindenki teszi a saját dolgát, s a maga területén jól és hatékonyan működik, az eredmények megtartása érdekében jól működő koordináltságra van szükség. Ezt és az aktív cselekvő állampolgáriság gyors és interaktív platformját, a bűnmegelőzés széles társadalmi bázisát képes megteremteni a program keretein belül kifejleszhető és bevezethető innovatív, interaktív web felület és applikáció.

A web felület és applikáció alkalmas lenne a közbiztonságot növelő bejelentések azonnali, kényelmes, bárholnan megtehető megtételére például kiegészített közvilágítás, veszélyes kátyúk, olyan útszakaszok ahol rendszeres a gyorshajítás, gyanús mozgás például nyaraló szomszéd esetén stb, véleményük, ötleteik megosztására, ismeretterjesztő anyagok terjesztésére, áldozattá válást megelőző tanácsok aktív és rendszeres megosztására, a szabadidő hasznos eltöltését biztosító rendezvények és egyéb események népszerűsítésére és visszajelzések regisztrálására és számos egyéb biztonságérzetet növelő akció szervezésére, intézkedés kiszolgáltatására, természetesen az internetbiztonságot és a jogszabályi környezetet maximálisan figyelembe véve.

eKözbiztonsági program (Szolgáltatás)

Nagyon fontos, hogy a közbiztonság és bűnmegelőzés ügye szélesebb társadalmi rétegen alapuljon a jelenleginél. Tapasztalataink szerint a fiatal és fiatal felnőtt korosztály bevonása a

legnehezebb. Ebben és a tudatos állampolgári lét megteremtésében nyújtana számunkra rendkívül innovatív lehetőséget az eMobilitáson alapuló, eKözbiztonsági mintaprogram végrehajtása.

A program keretein belül beszerzésre és telepítésre kerülne a térség központi településén Mágocs Városában egy elektromos töltőállomás, ezen kívül beszerzésre kerülne egy elektromos „*polgárőr*” autó és egy kvad, a térségi mobilitás és a külterületek védelmének megteremtése érdekében, melyet egy kamerával ellátott drón egészítené ki. A térség eKözbiztonsági infrastruktúrája, mely kiszolgáltatásához, összehangolt működtetéséhez szükséges koordinációs és adminisztrációs háttérrel Alapítványunk biztosítaná, mágoctsi bázishellyel, de mind az öt településen működne. Az új típusú megközelítés, az új típusú eszközök és módszerek, valamint a minta program jelleg várhatóan új energiákat szabadít fel a térségben a közbiztonság megteremtése, megőrzése, a bűnmegelőzés területén, az eddig csak csendes szemlélőként, haszonélvezőként jelen lévő fiatal/fiatalfelnőtt korosztály, valamint a tudatosság magas szintjén álló környezet és egészségtudatos lakossági réteg is cselekvő állampolgárrá válik majd. Az eMobilitás – eKözbiztonsági Önkéntes Csoportba településenként 10-10 fő csatlakozását várjuk, akik a polgárőr egyesületek munkájához csatlakozva, a térségi Egyesületek létszámát növelve vagy újak alakulását indukálva teljesítenek majd rendszeres, minden településünkre kiterjedő járőrszolgálatot.

Térségi munkaerőpiaci térkép létrehozására és működtetésére (Jövedelem)

A társadalomban történő változások miatt a társadalmi beilleszkedési lehetőségek jelentősen megváltoztak. Az elmúlt évtizedekben általában stabilitásra törekvő, kockázatot alig, vagy egyáltalán nem vállaló életforma alakult ki, amely éppúgy jelentkezett a gyermek iskola és pályaválasztásában, mint az állás és munkavállalásban, a lakóhelyválasztásban, a családok általános életvezetési stratégiáiban.

A projekt előkészítése során az Észak-Hegyháti Mikrotérség foglalkoztatóival és álláskeresőkkel foglalkozó szervezeteivel folytatott egyeztetés során kiderült, hogy a munkadók munkaerő kereslete kielégíthető lenne a térségben rendelkezésre álló munkanélküli lakosaival, vagy a közfoglalkoztatottakkal. Ehhez szükséges az álláskeresők (valamint a most még tanuló, vagy GYES-GYED érintett), illetve a munkáltatók összekapcsolása. Ennek érdekében a projekt folyamatosan frissülő humán erőforrás-térkép adatbázis létrehozását tervezte, elősegítve, hogy a hátrányos helyzetben élők elhelyezkedhessenek, valamint megismerjék a munkaerő-piaci igényeit és annak megfelelő szakmát tanulhassanak.

A Munkaerőpiaci térkép célja, hogy a térségben található nonprofit szervezetek, piaci és szakmai szereplők, önkormányzatok, képzési intézmények és potenciális munkavállalók bevonásával felmérje a munkaerőpiac valós igényeit, valamint a rendelkezésre álló szabad munkaerőt.

Mit lehet tenni annak érdekében, hogy egyre több legyen az „okos falu” és „okos térség” Magyarországon?

Egyre több olyan települési/térségi együttműködést szükséges létrehozni, mely innovatív megoldásokat dolgoz ki a helyi igények figyelembevételével, mely a helyi problémáik kezelését szolgálja oly módon, hogy helyi erőforrásokra építve tervezi és valósítja meg az adott település vagy térség fenntartható fejlesztését.

Az együttműködésnek nem lehet egyedüli célja a már ismert és alkalmazott digitális- valamint más innovatív technológiai megoldások megismerése. Arra kell törekedni, hogy az adott cél megvalósításához új innovatív digitális technológiák szülessenek, mely által új típusú szolgáltatások jöjjenek létre, melyek a gazdaság élénkítésével és a közösségek erősítésével segítik a falvak és térségek életminőségének javulását.

Az együttműködés területei lehetnek:

- **Köz- és piaci szolgáltatások minőségének, elérhetőségének javítása:** a települési, térségi köz- és piaci szolgáltatások minőségének, elérhetőségének fejlesztése, (kiemelt területek: közlekedés, áruszállítás biztonság, idősek ellátása).

- **Jövedelemszerzési lehetőségek javítása, a térség gazdasági fejlesztése:** a meglévő ágazatok hatékonyságának növelése, új jövedelmi források elérése (például: közösségi gazdaság, távmunka), a térség, települések online láthatóságának, marketingjének fejlesztése.
- **Közösségek erősítése:** a térségi lakosság, vállalkozások, szervezetek közötti kommunikáció fejlesztése, a vélemények, igények összegyűjtése, a helyi identitás, a bizalom erősítése.

Az együttműködés eszközei:

- alkalmazható módszerek, és módszertanok kidolgozása;
- tudásmegosztás;
- meglévő programokba történő bekapcsolódás;
- fejlesztő szervezetekkel történő együttműködés;
- hálózatépítés.

Az a társadalmi, gazdasági, kulturális és technológiai változás, amit összefoglaló néven digitális jövőnek nevezünk, az okos megoldások a mesterséges intelligencia elképzelhetetlenül gyors fejlődésének eredménye. Azok a települések és térségek lemaradása melyek nem tartanak lépést a folyamattal szinte behozhatatlan.